

Til

Kunnskapsdepartementet

postmottak@kd.dep.no

Deres ref: 12/3854

Vedlagt er synspunkter til høring av forskriftene for rammeplaner for lektorutdanning og PPU 8–13 som er utarbeidet av Kristian Ranestad, Marius Irgens og Torgeir Onstad. Disse punktene blir støttet av Nasjonalt nettverk for naturfagutdanning (NNN).

Stord, 30.11.12

Merete Økland Sortland
Høgskolen Stord/Haugesund
- leder, NNN -

Noen synspunkter til høring av forskriftene for rammeplaner for lektorutdanning og PPU 8–13

Innledning

Lærerutdanningene for grunnskolen (trinn 1–10) har nylig blitt endret. Nå står lærerutdanningene for ungdomstrinnet og videregående opplæring (trinn 8–13) for tur. En styringsgruppe med underutvalg har utarbeidet forslag til forskrifter om rammeplaner for følgende lærerutdanninger:

1. Treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag
2. Lektorutdanning
3. Praktisk-pedagogisk utdanning
4. Praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag
5. Yrkesfaglærerutdanning

Vi skal i det følgende konsentrere oss om forslag 2 og 3. For informasjon om dette arbeidet, se http://uit.no/publikum/prosjekter/prosjekt?p_document_id=239592.

Kunnskapsdepartementet har sendt forslagene – med noen mindre justeringer – på høring. Se <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/horing--forskrift-om-rammeplaner-for-lar.html?id=698284>.

Høringsfristen er 30. november 2012. Blant høringsinstansene er universitetene, høyskolene, de faglige rådene (f.eks. Norsk matematikkråd) og de nasjonale sentrene (f.eks. Matematikksenteret). Hvordan høringen gjennomføres på de ulike institusjonene, kan variere sterkt.

Norge deltok i den internasjonale studien av matematikklærerutdanning TEDS-M (Teacher Education and Development Study in Mathematics) i 2008. Den norske TEDS-rapporten ble offentliggjort i mars i år. Den er tilgjengelig på <http://www.uv.uio.no/ils/forskning/prosjekter/teds-m-2008/aktuelle-saker/rapport-teds-m-2012.pdf>. I april ble det holdt et seminar på Universitetet i Oslo med utgangspunkt i TEDS. Et tema som ble drøftet på seminaret, var det pågående arbeidet med å revidere de norske lærerutdanningene. I etterkant ble det formulert et brev som ble sendt til det underutvalget som arbeidet med å foreslå forskrifter om rammeplaner for lektorutdanning og PPU. Brevet fikk støtte fra en rekke norske matematikkdiraktikere og matematikere. Brevet er tilgjengelig på http://matematikkradet.no/saker2012/2012-04-27_synspunkt-rammeplan-8-13.pdf.

Det kan se ut til at noen av synspunktene i brevet vant gehør i underutvalget. På visse punkter er høringsforslagene i våre øyne bedre enn det så ut til i april. Men det gjenstår fortsatt en rekke ting som vi mener ikke bidrar til en nødvendig styrking av lærerutdanningene, og som også kan tenkes å svekke dem. Dette ble drøftet i en av gruppene på en konferanse for norske matematikkdiraktikere på Sommarøy utenfor Tromsø i slutten av september. Dette notatet er en oppfølging av disse drøftingene. Det inneholder momenter som vi mener det er viktig å prøve å gjøre noe med gjennom høringen. Dersom mange nok høringsinstanser fremmer argumenter og forslag som trekker i samme retning, kan vi ha et visst håp om å påvirke prosessen. Notatet er selvsagt ikke noe diktat om hva den

enkelte høringsinstans bør mene. Men det er et forsøk på å tydeliggjøre synspunkter som synes å ha stor oppslutning i våre miljøer, og er derfor et tilbud om saker som kan fremmes i den interne høringsprosessen på hver enkelt institusjon.

Notatet spres primært blant matematikklærerutdannerne i Norge via matematikkdiraktikernes epost-liste. Men innholdet bør selvsagt drøftes med mange flere. De nærmeste vil være matematikerne på de matematiske instituttene, Norsk matematikkråd, Matematikksenteret og LAMIS. Dernest vil det være naturlig trekke inn naturfagdidaktikere, fysikere, kjemikere, biologer, de matematisk-naturvitenskapelige fakultetene og Naturfagsenteret. Men siden notatet i stor grad fremmer faglighet i lærerutdanningene som et hovedpoeng, kan sikkert andre fagdidaktikere, institutter og fakulteter dele synspunktene. Her gjelder det å handle strategisk på egen institusjon. (Vi skal selvfølgelig heller ikke se bort fra at noen pedagoger kan ha sans for argumentasjonen.)

Hver enkelt institusjon må selvsagt velge hvilke momenter, hvor mange av dem og på hvilken måte de skal fremmes i høringen. Vi håper at dette notatet kan være til hjelp i prosessen.

Utgangspunkt

TIMSS, PISA og TIMSS Advanced har tydelig vist at det er store kunnskapsmangler i matematikk blant norske elever på alle nivåer i skolen. Nå har TEDS-M bekreftet med styrke at det samme gjelder norske lærerstudenter. (Det er grunn til å tro at de nye grunnskolelærerutdanningene GLU 1–7 og GLU 5–10 i liten grad retter opp dette; men det er ikke disse lærerutdanningene som er ute på høring nå.)

Da de integrerte lektorutdanningene ble innført, beholdt man en ettårig PPU-del i studiet. De faglige komponentene ble derimot redusert fra fem år i en ordinær mastergrad til fire år i en integrert mastergrad. Vi framholder derfor som et utgangspunkt:

Den faglige delen av lærerutdanningen må ikke svekkes ytterligere – men heller styrkes, om mulig.

Dette synspunktet fremmes også i St.meld. 11 (2008–2009), som er et av grunnlagsdokumentene for de nye rammeplanene. Her snakkes det mye om behovet for å heve den faglige kompetansen.

TIMSS, PISA og TIMSS Advanced viser tilsvarende resultater for naturfag i skolen. Vi antar at dette kan gjelde flere fag både i skolen og i lærerutdanningene.

Vi mener at dette synspunktet støttes av en rekke gode formuleringer i høringsforslagets læringsmål for lektorutdanningen:

- ◆ avansert kunnskap innenfor valgte fag
- ◆ inngående kunnskap om vitenskapelige problemstillinger
- ◆ inngående kunnskap om relevant forskningslitteratur
- ◆ orientere seg i faglitteratur
- ◆ analysere ... eksisterende teorier innenfor fagområdene
- ◆ anvende faglitteratur
- ◆ formulere faglige resonnementer
- ◆ formidle og kommunisere faglige problemstillinger ... på et faglig avansert nivå

- ♦ videreutvikle egen kompetanse
- ♦ bidra til både kollegers og skolens faglige ... utvikling

Praksis

Vi er enige i at undervisningspraksis i skolen er en svært viktig læringsarena for lærerstudenter. Praksiserfaringene, veiledningen og vurderingen må ha nær tilknytning til undervisningen i fagene og i profesjonsfaget. Det kan være god grunn for å understreke dette i forskriften. Den konkrete organiseringen og gjennomføringen av praksis – og dermed studentenes læringsutbytte – kan sikkert forbedres mange steder og på mange måter.

Det foreslås at lektorutdanningen skal ha minst 100 dager praksis, mens PPU fortsatt skal ha minst 60 dager. Denne iøynefallende forskjellen krever en begrunnelse. Dersom 60 dager er tilstrekkelig i PPU, er det vanskelig å forstå at lektorstudentene trenger 40 dager mer. Dersom 100 dager er nødvendig i lektorutdanningen, antyder det at PPU er en utilstrekkelig eller mindreverdig lærerutdanning.

100 dager praksis er en betydelig økning i forhold til dagens integrerte lektorprogrammer. Dersom vi aksepterer at de nåværende programmene definerer et fullt masterstudium, kan vi ikke øke praksisomfanget uten å redusere noe annet. Vi har allerede advart sterkt mot en ytterligere reduksjon av faginnholdet i lektorutdanningen, og dersom praksisøkningen tas fra profesjonsfaget, vil dette få sterkt redusert innhold av fagdidaktikk og pedagogikk. Vi foreslår derfor:

Kravet til omfang av praksis i lektorutdanningen rettes fra «minst 100 dager» til «minst 60 dager».

Dette forslaget tar hensyn til punktene over, men også til at praksis er en svært ressurskrevende og administrativt belastende del av studiet. Vi finner 100 dagers praksis som økonomisk urealistisk med mindre institusjonene tilføres en nødvendig økning av ressursene.

I høringsforslaget kreves det videre at praksisen skal spres over minst fire av de fem studieårene. Det er mange gode grunner til at det er gunstig for studentene å erfare skolevirkeligheten og reflektere over sin rolle som lærer mange ganger gjennom lærerutdanningen. Vi støtter også ideen om at praksis skal ha progresjon gjennom studiet. Samtidig har institusjonene erfart hvor krevende det er å administrere praksis. Det gjelder i særlig grad hvis studentene tar ordinære fagkurs samtidig som de har praksis i skolen. I mange tilfeller er det umulig å unngå kollisjoner med obligatoriske fagkrav, som midtveiseksamen eller laboratoriekurs. Og selv om det ikke er obligatoriske krav, vil det nesten med nødvendighet være umulig å følge deler av den ordinære fagundervisningen i praksistiden. Dette rammer studentenes faglige utvikling.

Slike kollisjoner kan unngås dersom lærerstudentene tilbys egne fagkurs som kan innrettes i forhold til praksisperiodene. Vi vet imidlertid at lærerstudentene i all hovedsak må følge ordinære fagkurs sammen med andre studenter. Undervisningen i slike kurs kan vanskelig innrettes etter behovene og problemene til de få lektorstudentene. Verken lærerutdanningsprogrammene eller faginstituttene har ressurser til å tilby parallelle kurs. Skulle dette være mulig, måtte institusjonene tilføres betydelig økte ressurser. Det fins dessuten faglige grunner til at studentene i størst mulig grad bør følge ordinære fagemner. Det gir et større og rikere læringsmiljø, og det styrker fagidentiteten. Det er viktig at lærere har et perspektiv på faget som strekker seg ut over faget slik det er i skolen. Ordinære

fagemner er også en garantist for det faglige nivået, noe som ofte framheves i studentundersøkelser. Vi foreslår derfor:

Kravet til spredning av praksis i lektorutdanningen rettes fra «minst fire studieår» til «flere studieår», samtidig som kravet om progresjon i praksis beholdes.

Profesjonsfaget

Først påpeker vi den uheldige formuleringen i §1 i forskriften for PPU: «sammenheng mellom profesjonsfag, pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring.» Her ser det ut som om profesjonsfag er et eget fag, sidestilt med pedagogikk, fagdidaktikk og praksisopplæring, ikke et fag som består av disse.

I begge forskriftene fastlås det at profesjonsfaget skal være på 60 studiepoeng med en fordeling på 30 studiepoeng til pedagogikk og 15 studiepoeng til fagdidaktikk i hvert av studentens to fag. Vi foreslår:

I begge forskriftene fordeles profesjonsfaget likeverdig med 20 studiepoeng til pedagogikk og 20 studiepoeng til hvert fags fagdidaktikk.

Pedagogikk har en lang historie som eget fag. Men i løpet av de siste tiårene har fagenes fagdidaktikk utviklet seg til fullverdige akademiske fag med egne teorier og med omfattende praksisnær forskning. Mange av temaene som undervises på allment nivå av pedagoger, kan undervises vel så relevant med tilknytning til fag og reelle undervisningssituasjoner av fagdidaktikere. En rekke studentevalueringer støtter også et slikt synspunkt.

Dersom praksisdelen av studiet gis studiepoeng, kan denne debatten bli annerledes.

Opptakskrav

Vi mener at opptakskravene er for strenge til PPU og for svake til lektorutdanning.

Forslaget til forskrift for PPU krever at studentene skal ha mastergrad i et av sine undervisningsfag. Det betyr at både den integrerte lektorutdanningen og PPU heretter bare skal utdanne lektorer med mastergrad, og dermed at det ikke lenger blir lærerutdanning for adjunkter med bachelorgrad. Vi deler et ønske om at lærerne – spesielt i videregående opplæring – skal ha høy faglig kompetanse, og vi har argumentert for dette over. Vi tror likevel at dette er en uheldig vei å gå i dagens situasjon. Mangelen på kompetente lærere i norsk skole blir snart så stor at dette ikke er tiden for å stenge adjunktveien. Det vil i overskuelig framtid være behov for adjunkter, ikke minst på ungdomstrinnet. På ungdomstrinnet vil en adjunkt fremdeles ha større faglig tyngde enn lærere fra den nye GLU 5–10 utdanningen. På lengre sikt bør det diskuteres om alle lærerutdanningene bør bli femårige og nå masternivå, men dette ligger uansett flere år fram i tid.

Det kan også hevdes at det er en viss inkonsistens i de foreslåtte reglene. Mastergradsstudiene i fagdidaktikk bygger naturlig på at studentene har tatt PPU; dermed framstår det som om dette kravet enten gjør at man må kreve en mastergrad som opptak til mastergrad, eller at det sparker beina under de fagdidaktiske mastergradene.

Vi foreslår derfor:

Kravet om mastergrad tas ut av forskriften til PPU.

Fordypningsoppgave

I forslaget til forskrift for lektorutdanningen innføres det en «fordypningsoppgave» i tredje studieår som skal vurderes til bestått eller ikke bestått. Den skal inngå i fag I eller fag II. Hensikten med en slik oppgave framgår ikke av høringsutkastet. Hva som legges i «fordypning» er ikke presisert. Skal den ha en master-forberedende funksjon? Det er mulig at oppgaven er ment å være en slags test på «faglig egnethet». Men alle fagkursene vurderer faglig kompetanse, så det kan neppe være nødvendig. Så lenge fordypningsoppgaven ikke har en tydelig, meningsfull hensikt, kan den lett bli ytterligere en belastning på fagstudiet. Vi foreslår derfor:

Kravet om fordypningsoppgave tas ut av forskriften til lektorutdanning.

Vi ser at det kan tenkes oppgavetyper som kan ha en positiv faglig funksjon. En anbefaling om fordypningsoppgave kan eventuelt tas inn i retningslinjene.

Nasjonale retningslinjer

Begge forslagene til forskrifter omtaler «nasjonale retningslinjer for fagene». Det presiseres imidlertid ikke hva disse inneholder og hvilken styrende status de har. Høringsbrevet nøyer seg med å fastslå at det foreligger forslag til slike retningslinjer, men at de ikke sendes på høring siden de ikke fastsettes av Kunnskapsdepartementet. Når de likevel omtales i de foreslåtte forskriftene, er det naturlig å spørre: Hvem fastsetter dem? Hvilken rolle vil de spille for lærerutdanningene? Hvordan, og på hvilket grunnlag, endres de? Hvordan sikres det samsvar mellom de nasjonale retningslinjene og de endelige rammeplanene?

Oslo og Trondheim, 16. oktober 2012.

Kristian Ranestad
Matematisk institutt
Universitetet i Oslo

Marius Irgens
Institutt for matematiske fag
NTNU

Torgeir Onstad
Institutt for lærerutdanning
og skoleforskning
Universitetet i Oslo